

**ADIM ADIM
HAC
REHBERİ**

HAC ve UMRE HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

BASKI :

Serhat Mah. 1256 Sokak No:11
Yenimahalle / ANKARA

Tel : 0312 354 91 31 (pbx)

Faks : 0312 354 91 32

e-posta : bilgi@diyanetvakfiyayin.com.tr

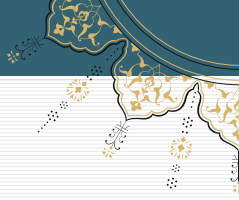

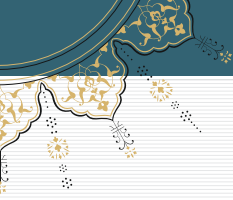
BAŞLARKEN

Bu kutlu yolculuğu bizlere nasip eden Allah'a hamd, Medine'sinde bulunma, mescidinde namaz kılma bahtiyarlığını elde edecek olduğumuz Hz. Peygamber'e salat ve selamlar olsun. Elinizdeki bu kitapçık bu önemli ibadette hac yolcularımıza fıkhi konularda adım adım rehberlik yapmak amacıyla hazırlanmıştır.

Yüce Allah'ın ibadetlerimizi kolaylaştırmasını, bizi eksiksiz, kusursuz makbul bir hac ile sağ salim ailelerimize kavuşturmasını niyaz ederiz.

Hac ve Umre Hizmetleri Genel Müdürlüğü

GİRİŞ

Hac; Mekke’de bulunan Kâbe, Safa-Merve, Arafat, Müzdelife ve Mina, olmak üzere kutsal mekânlarda Peygamber Efendimizin öğrettiği şekilde îfa edilen bir ibadettir. Hac maksadı ile Beytullah’ı ziyaret edenler, edası açısından üç türlü hac yapma imkânına sahiptir. Bunlar;

1. İfrad Haccı; Hac aylarında sadece hac yapmak üzere ihrama girilip umresiz yapılan hacdır. Bu hacca bir hac mevsiminde; ifrat haccı niyetiyle ihrama girildikten sonra umre yapılmadan sadece hac yapıldığı için “tek yapma” anlamında ifrad denilmiştir.

2. Temettu Haccı; Aynı yılın hac aylarında önce umre için ihrama girip umreyi yaptıktan sonra ihramdan çıkıp, sonra Arafat’a çıkmadan önce hac için tekrar ihrama girip hac yapan kimse temettu haccı yapmış olur.

Hac yolcusu, bir hac mevsiminde umre yaptıktan sonra ihramdan çıkıp ihram yasaklarından bir müddet kurtulduğu ve bu esnada ihramlı iken yasak olan şeylerden yararlandığı için bu hacca, “faydalanma” anlamında temettu denilmiştir.

3. Kıran Haccı; Aynı yılın hac aylarında umre ve hac için ihrama girip önce umre yapan, ihramdan çıkmadan haccı eda eden kimse kıran haccı yapmış olur. Bu çeşit hacca; bir hac mevsiminde iki ibadeti (umre ve haccı) birleştirdiği için kıran denilmiştir.

Ülkemizden hac yolculuğuna çıkacak olan müminler genellikle temettü haccı yapmakta olduklarından bu kitapçıkta doğrudan Mekke'ye gidecek ve temettü haccına niyetlenecek olan hac yolcuları için önce umrenin, ardından da haccın yapılışı ele alınacaktır. İlk varış yeri Medine olan hac yolcuları da, Medine'den Mekke'ye hareket etmeden önce otellerde aşağıda anlatılacak olan ihram hazırlıklarını yaparlar ve kabile başkanının yönlendirmesine göre hareket ederler.

TEMETTU HACCININ YAPILIŞI

1- Umre'ye Hazırlık

Hac yolcusu Allah'ın evi olan Beytullah'ı ziyaret etmek için yola çıkmadan önce ruhunu, beynini ve bedenini bu yolculuk için hazırlar. Müftülüklerce düzenlenen hac hazırlık kursları ile kabile başkanlarınca düzenlenen tanışma ve bilgilendirme toplantılarına katılır. Kendisine verilen yazılı ve görsel materyallerden istifade eder.

Ailesi, akrabası, komşuları ve mümkünse çevresinde iletişim kurduğu kişilerle helalleşir.

Umre niyeti ile ihrama girmeden önce, gerekli vücut temizliğini yapar, saç - sakal tıraşı olur, bıyıklarını düzeltir, tırnaklarını keser ve mümkünse boy abdesti, değilse namaz abdesti alır, vücuduna güzel koku sürer. İhrama girmeden önce yapılan gusül, temizlik maksadıyla yapıldığından adetli kadınlar da boy abdesti alabilirler.

2- İhram Elbisesine Bürünme ve İhram Namazı

Kafile uçuş programına göre doğrudan Cidde Havalimanına uçup Mekke'ye gidecek olan hac yolcularımız, Türkiye'de havalimanlarında; önce Medine ziyaretini gerçekleştirip akabinde Mekke'ye gidecek yolcularımız ise Medine'de otellerinde ihram elbiselerine büründükten sonra Medine-Mekke yolu üzerindeki Âbâr-ı Ali Mescidi'nde (Zü'l-Huleyfe) ihrama girerler. Erkekler ihram için, atlet, külot, çorap, elbise ve ayakkabılarını çıkarırlar. İzâr ve ridâ adı verilen iki parça ihram örtüsüne bürünürler. İhramlı iken topukların ve aşık kemiklerinin açık olması gerektiğinden bu kısımları kapatmayan bir terlik giymelidirler. Bele kemer bağlamada, sırtta çanta almada ve şemsiye kullanmada bir sakınca yoktur.

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ عَلَى نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ

Kadınlar için özel bir ihram örtüsü yoktur. Elbise ve ayakkabılarını çıkarmazlar, başlarını açmazlar, eldiven giyebilirler, ancak yüzlerini örtmezler. Adetli olan hanımlar da niyet ederek telbiye getirip ihrama girerler. Bu halde buldukları süre boyunca ihram yasakları devam eder. Namaz ve Kâbe'yi tavaf etme dışında haccın bütün menasikini yerine getirirler. Özel durumlarının bitiminde tavaf ve sa'y'lerini yaparak ihramdan çıkarlar.

Hac yolcuları, kerahet vakti değilse ihramın sünneti niyeti ile iki rekât ihram namazı kılarlar. Namazın birinci rekâtında Fatihâ'dan sonra “Kâfirûn” sûresini, ikinci rekâtında ise Fatihâ'dan sonra “İhlâs” sûresini okurlar ve umre için niyet ederler.

3- Umre'ye Niyet ve Telbiye

İhrama, niyet etmek ve telbiye getirmek suretiyle girilir.

İhram için **“Allah’ım! Umre yapmak istiyorum. Onu bana kolaylaştır ve kabul buyur.”** diyerek niyet edilir ve telbiye getirilir.

Telbiye şu şekilde söylenir:

لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ

“Buyur Allah’ım buyur! Buyur, senin hiçbir ortağın

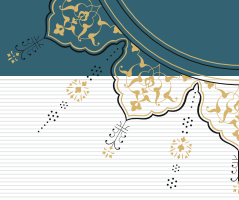

yoktur. Buyur, şüphesiz her türlü övgü, nimet, mülk ve hükümler sana mahsustur. Senin ortağın yoktur”. (Ebû Dâvûd, Menâsik, 27; No: 1812. II, 404. Tirmizî, Hac, 13. No: 825. III; 187.) Bundan sonra ihram yasakları da başlamış olur.

Mekke’ye varıncaya kadar vasıtalara binişte ve indiği yerde, kafilelerle karşılaştığında, şehirlere girdiğinde, akşam - sabah, gece - gündüz, yürürken - otururken, yatarken, ayakta iken, inişte - yokuşta, mekân değiştikçe ve farz namazların arkasından her fırsatta yüksek sesle telbiye, tekbir, tehlîl ve salavât-ı şerife söyleyerek yolculuğuna devam eder. Kadınlar telbiye, tekbir, tehlîl ve salavât-ı şerife’yi yüksek sesle söylemezler.

Telbiyeyi her söyleyişte üç defa tekrarlamak, sonra tekbir, tehlîl ve salavât-ı şerife okumak müstehaptır.

Mekke’ye yaklaşır Harem bölgesine girince **“Allah’ım! Burası senin haremindir, emin kıldığın yerdir. Beni cehenneme girmekten koru. Kullarını dirilttiğin gün beni azabından güvende kıl, beni dostlarından ve itaatkâr olanlardan eyle”** diye dua eder.

4- Umre Tavafı

Hac yolcusu; Mekke’de otele yerleşip dinlendikten sonra mümkünse boy abdesti, değilse normal abdest alır, kabile başkanının ilan edeceği uygun bir saatte otel lobisinde buluşularak umre tavafı yapmak üzere Mescid-i Haram’a topluca hareket edilir. Yolda tekbir, tehlil, telbiye ve salavat-ı şerife getirmeye devam eder. Tevazu ve huşu ile Mescid-i Haram’a girer. Beytullah’ı görünce telbiyeye son verir ve üç defa tekbir ve tehlil getirir ve ilgili duayı ya da bildiği başka duaları da okuyabilir.

Haceru’l - Esved hizasına gelir, yönünü Haceru’l - Esved’e döner ve Ka’be’yi kalp tarafına alır.

اللَّهُمَّ إِنِّي أُرِيدُ طَوَافَ الْعُمْرَةِ فَيَسِّرْهُ لِي وَتَقَبَّلْهُ مِنِّي سَبْعَةَ أَشْوَاطٍ اللَّهُ تَعَالَى

“Allah’ım! Senin için umre tavafını yedi şavt olarak yapmak istiyorum. Onu benim için kolaylaştır ve kabul eyle” şeklinde umre tavafına niyet ettikten sonra ellerini omuz hizasına kadar kaldırıp بِاسْمِ اللَّهِ أَكْبَرُ
“Bismillahi Allahu Ekber” diyerek Haceru’l - Esved’i selamlar; tekbir, tehlil ve tahmîd getirerek tavafa başlar ve 7 defa dönerek tavafı sonlandırır. Her bir dönüşü şavt denilir. Tavafa Haceru’l-Esved hizasından başlanıldığı gibi, her bir şavt mutlaka Haceru’l-Esved hizasında bitirilir.

Her şavtta Haceru'l - Esved'i ve Rüknu Yemânî'yi uzaktan بِاسْمِ اللَّهِ أَكْبَرُ diyerek istilamda bulunur. Haceru'l - Esved'i istilam, sünnet, Rükni Yemânî'yi istilam ise müstehaptır. Rükni Yemânî öpülmez, diğer köşeler de istilam edilmez. Kalabalık değilse ve kimseye eziyet vermeyecekse Haceru'l - Esved'i öper, kalabalık ise sadece selamlar. Zira istilam, sünnet, insanlara eziyet vermek ise günahdır.

Tavaf esnasında Kur'an-ı Kerim'de geçen ve Hz. Peygamber'den rivayet edilen duaları veya bildiği diğer duaları okuyabileceği gibi yüksek olmayan bir ses tonuyla tekbir ve tehlil getirebilir ya da Kur'ân okur.

Tavafın ilk dört şavtı farzdır. Tavaf cünüp, adetli ve nifas halinde yapılmaz.

Tavafı abdestli, Kâbe'yi kalp tarafına alarak, Haceru'l - Esved hizasından başlayıp Hatîm'in dışından dolanarak, avret yerleri örtülü, güç ve takatın yetmesi halinde yürüyerek yapmak ve şavtları yediye tamamlamak vaciptir. Bu sayılanlardan biri terk edilirse dem cezası gerekir.

Sonunda sa'y yapılacak tavafların ilk üç şavtında erkekler koşmaksızın çalım ve süratli bir şekilde yürürler ki buna remel denir. Remel yapılan tavaflarda ihram elbisesinin üst kısmı sağ koltuk altından geçirilip sol omuz üzerine atılır, bu şekilde sağ kol ve omuz açıkta bırakılır. Buna ıztıba denilir ve tavaf sona erince ıztıba da sona erer. Tavaf alanında izdiham varsa remel yapılmaz. Zira remel yapacağım diye insanlara eziyet vermek kesinlikle doğru olmaz. Kadınlar ızdıba ve remel yapmazlar.

Tavaf mümkün olduğunca huşu içerisinde yapılır. Dünyevî işlere dair konuşmalara yer verilmez. Tavaf esnasında bol bol dua edilir ve tavafın ardından Mültezem'de ve Hatîm'de duaya devam edilir. Hac yolcularımıza verilen tavaf duaları kitabındaki dualar okunabileceği gibi, kişi içinden geldiği şekilde de dua edebilir.

Tavaf esnasında abdesti bozulan kişi, tavafı bırakıp

abdest alarak kaldığı yerden tavafa devam eder; dilerse baştan başlayarak yeniden de yapabilir.

5- Tavaf Namazı

Tavaf yedi şavta tamamladıktan sonra mümkünse Makam-ı İbrahim'in arkasında, değilse uygun bir yerde iki rekât tavaf namazı kılınır. Tavaf namazında birinci rekâta Fatiha'dan sonra Kâfirûn, ikinci rekâta ise Fatiha'dan sonra İhlas suresini okunur. Bu namazı kılmak vaciptir. Namazdan sonra şu duanın okunması müstehaptır: **“Allah’ım burası senin beldendir. Şu da Mescid-i Haram ve saygın evindir. Ben de senin kulunum. Buraya senin rızanı kazanmak için geldim. Sen de bunu bana lutfettin. Beni bağışla ve bana merhamet et. Şüphesiz sen her şeye gücü yetensin.”** Duadan sonra zezem içilir ve Haceru'l - Esved'in hizasına gelip istilâm edilir.

6- Umrenin Sa'yi

Hac yolcusu, tavafın ardından Umre'nin sa'yini yapmak üzere Safa'ya gider. Koşmak, hızlı yürümek anlamına gelen “Sa'y”, terim olarak, hac ve umrede Kâbe'nin doğu tarafındaki Safa Tepesi'nden başlayarak Merve'ye dört gidiş, Merve'den Safa'ya üç dönüş olmak üzere bu iki tepe arasındaki gidiş-gelişe denir.

Sa'yin geçerli olması için geçerli bir tavaftan sonra yapılması gerekir.

Safa'da yönünü Kâbe'ye döner, tekbir, tehlil, tesbih ve salat-ü selam getirir, ellerini açıp dua eder, sonra,

اللَّهُمَّ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَسْعَى مَا بَيْنَ الصَّغَىٰ وَ الْمَرْوَةِ سَبْعَةَ أَشْوَاطٍ سَعَى الْعُمْرَةِ لِي تَعَالَىٰ

“Allah’ım! Senin rızan için Safa ile Merve arasında yedi şavt olarak umrenin sa’yini yapmaya niyet ediyorum” diyerek sa’y yapmaya niyet eder.

Sa’yi yedi şavt olarak Safa’da başlayıp Merve’de bitirir. Sa’y esnasında Kur’an-ı Kerim’de geçen ve Hz. Peygamber’den rivayet edilen duaları veya bildiği başka duaları okur ve yüksek olmayan bir ses tonuyla tekbir ve tehlil getirir veya Kur’ân okur. İki yeşil ışık arasında kısa adımlarla koşarak, canlı ve çalımlı yürümek anlamına gelen “Hervele”yi yapar. Sa’yi tamamlayınca Merve’de dua eder.

Umrenin sa'yi vaciptir. Terk edilirse dem cezası gerekir. Sa'yin ilk dört şavtı rükün, yediye tamamlamak ise vaciptir. Ayrıca gücü yetenlerin sa'yi yürüyerek yapmaları da vacip olduğundan gücü yettiği halde sa'yi tekerlekli sandalye ile yapmak dem cezası gerektirir.

Kadınlar adetli iken tavaf yapmazlar. Adet hallerinin bitiminde gusül alarak bu tavafı yaparlar. Ayrıca tavafta ıztıbâ ve remel, sa'yda ise hervele yapmadıkları gibi, tekbir, tehlil ve telbiye'de seslerini yükseltmezler.

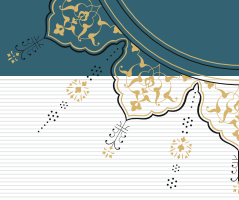
7- Tıraş Olup İhramdan Çıkış

Hac yolcusu, sa'yi tamamladıktan sonra, berberde veya otelde saçlarını tamamen kestirir ya da kısaltır, böylece ihramdan çıkar ve normal elbiseleri giyerek umre ibadetini tamamlamış olur. Kadınların ihramdan çıkmak için saçlarının ucundan bir parmak boğumu kadar kesmeleri yeterlidir.

Saçı tıraş etme veya kısaltma yerine, sakalı tıraş etmek veya kısaltmakla ihramdan çıkılmış olunmaz.

Bu görevleri yerine getiren kadın - erkek her hac yolcusu, temettu haccının ilk bölümü olan umre görevini ifa etmiş olur. Bundan sonra kafilenin yapacağı programlara göre hareket eder ve hac için Arafat'a çıkmayı bekler.

Kıran haccı yapanlar umreden çıkmazlar, ihram yasaklarına riayet etmeye devam ederler.

8- Arafat Öncesi Yapılacaklar

Umresini yapan hac yolcuları, Arafat'a çıkacağı terviye gününe (Arafe gününden önceki gün; Zilhicce'nin sekizinci günü) kadar Mekke'de vaktini ibadetle geçirir. Beş vakit namazını Mescid-i Haram'da cemaatle kılmaya gayret eder. Vaaz ve irşat programlarını takip eder. En önemlisi de bol bol nafil tavaf yapar. Nafil tavaf, normal kıyafetlerle yapılır ve akabinde sa'y yapılmaz. Nafil tavaf yapmak, nafil umre yapmaktan daha faziletlidir.

Zamanı boşa harcamak, gereksiz yere çarşı pazarda gezinmek veya otelde oturup vakit öldürmekten sakınır.

9- Hac İhramına Giriş

Temettu haccı yapmak üzere gelen ve umresini tamamlayan hac yolcusu, Terviye günü "Umreye Hazırlık" başlığı altında zikrettiğimiz ihram hazırlıklarını yapar. İki rekât ihram namazı kılar,

اللَّهُمَّ إِنِّي أُرِيدُ الْحَجَّ فَيَسِّرْهُ لِي وَ تَقَبَّلْهُ مِنِّي

“Allah’ım! Haccetmek istiyorum. Onu bana kolaylaştır ve kabul buyur.” diyerek hacca niyet eder ve telbiye getirir.

Telbiye Őu Şekilde söylenir:

لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالنَّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ

“Buyur Allah’ım buyur! Buyur, senin hiçbir ortağın yoktur. Buyur, Şüphesiz her türlü övgü, nimet, mülk ve hükümranlık sana mahsustur. Senin ortağın yoktur.” (Eb Dâvûd, Menâsik, 27; No: 1812. II, 404. Tirmizî, Hac, 13. No: 825. III; 187.)

Böylece hac ihramına girer ve ihram yasakları yeniden başlamış olur.

Kafile başkanının ve din görevlilerinin bilgisi dahilinde arzu edilmesi halinde ve vakit de müsait olursa nafile bir tavaftan sonra haccın sa’yi yapılabilir.

Bayramın birinci günü büyük Şeytana (Akabe Cemresi) taş atıncaya kadar her fırsatta telbiye, tekbir, tehlîl ve salavât getirmeye devam eder.

10- Arafata ıkıŐ

Terviye günü kafile başkanının talimatları ve ilanları çerçevesinde belirlenen saatte otel lobisinde buluŐulur. Kafileye tahsis edilen otobüslerle doğrudan Arafat’a çıkılır. Yol boyunca, telbiye, dua ve zikir ile meşgul olunur.

Arafat'a varınca her kabile kendisine ayrılan çadıra yerleşir. Çadıra yerleşimde mahremiyet ölçülerine ve cemaatle namaz kılmaya uygun olarak erkek hacıların ön tarafta, kadın hacıların arka tarafta olmasına ve iki bölüm arasının çarşaf vb. şeylerle örtülmesine dikkat edilir.

11- Arafat Vakfesi

Arafat, Mekke'nin 21 km. doğusunda, Tâif dağ yolu üzerinde ova görünüşünde düz bir alandır. Haccın en önemli rüknü olan vakfe burada yapılır. Hac yolcusu, Arefe günü (9 Zilhicce) Arafat'ta, abdestli bulunmaya özen gösterir. Öğle vaktine kadar çadırlarda, vaktini namaz kılarak, Kur'ân okuyarak, dua, zikir ve tövbe ederek geçirir. Ayrıca irşat çadırından yapılan vaaz ve irşat programını dinler ve dualara iştirak eder. Öğle vakti yaklaşınca abdestsiz ise abdest alarak namaza hazırlanır.

Öğle namazını öğle vaktinde ikinci namazı ile birlikte kabiledeki hocaların nezaretinde, cem-i takdim ile kılar. Namazdan sonra irşat çadırından yapılan yayın ile birlikte Arafat'ta bulunan tüm hac yolcularımız; ayakta kibleye dönerek Arafat Vakfesi yapar ve dua eder.

Güneşin batmasına kadar Arafat'ta kalır, vaktini

ibadetle geçirir. Güneş battıktan sonra Müzdelife'ye hareket eder. Akşam namazını Arafat'ta veya yolda kılmaz.

Kafiler, merkez çadırından kendileri için anons yapılmadan çadırlarından ayrılmazlar. Kafile başkanı ve din görevlisi hocalarımızın talimatları doğrultusunda toplu halde hareket ederler.

12- Müzdelife Vakfesi

Müzdelife, Harem sınırları içinde Arafat ile Mina arasında kalan bir bölgenin adıdır. Hac yolcuları, Müzdelife'ye ulaştınca verilen talimatlara göre uygun bir yere yerleşir. Yatsı vakti girince akşam ve yatsı namazlarını yatsı vaktinde cemaatle cem-i te'hir ile kılar ve kafiledeki hocalarımızın nezaretinde Müzdelife vakfesini ayakta yaparak dua eder.

Müzdelife vakfesinin zamanı; bayramın birinci günü fecr-i sadık yani tan yerinin ağarmaya başlamasından güneşin doğmasına kadar olan süredir.

Mâlikî mezhebine göre ise arefe günü akşamı güneşin batışından bayram sabahı fecr-i sadığa kadar olan süre içerisinde Müzdelife vakfesi yapılabilir.

Günümüzde hacı sayısının çok fazla olması Müzdelife’de konaklama imkânını zorlaştırdığından Başkanlığımız Malikî mezhebinin görüşünü esas alarak Mina’ya intikalin uygun bir vakitte gerçekleştirilmesini temin etmektedir.

Mina’ya intikalden önce şeytana atılacak taşlar toplanır. Birinci gün Akabe Cemresi’ne atılacak yedi taşın buradan toplanması müstehaptır. Diğer taşlar harem bölgesi sınırları içerisinde olmak kaydıyla başka bir yerden de toplanabilir.

Birinci gün akabe cemresine atılmak üzere 7, ikinci gün küçük, orta ve büyük cemrelere atılmak üzere yedişerden 21, üçüncü gün küçük, orta ve büyük cemrelere atılmak üzere yedişerden 21 olmak üzere toplam 49 taş toplanır. İzdihamdan dolayı bayram günlerinde Mina’da gecelenmediği için 4. gün şeytan taşlanmayacağından bu gün için taş toplanmaz.

Müzdelife’den yaya olarak Mina’ya hareket edilir.

13- Mina’da Şeytanı Taşlama

Mina, Müzdelife ile Mekke arasında Harem sınırları içinde bir bölgenin adıdır. Mina’da şeytanın taşlandığı “Cemerat” diye anılan üç yer vardır.

a. “Cemre-i Suğrâ” (Küçük Cemre): Mescid-i Hayf tarafındadır. Bu cemreye halk arasında “Küçük Şeytan” denir.

b.“Cemre-i Vustâ” (Orta Cemre): Mekke cihetinde Küçük Cemreden sonra 150 m. mesafede yer alır. Bu cemreye halk arasında “Orta Şeytan” denir.

c. “Cemre-i Akabe” (Büyük Cemre): Mina’nın Mekke istikametindeki sınırında yer alır. Bu cemreye halk arasında “Büyük Şeytan” denir.

Cemrelere taş atmanın zamanı, kurban bayramı günleridir. Bu günlerin ilkinde “Yevm-i Nahr” (Kurban Kesme Günü), kalan üç güne ise “Eyyam-ı Teşrik” (Teşrik Günleri) denir. İlgisi nedeniyle bu günler, “Eyyam-ı Mina” (Mina Günleri) olarak da anılır.

Müzdelife’den ayrılan hac yolcuları, Mina’da Cemarât mevkiine geçer.

Bayramın birinci günü, sadece büyük şeytan denilen Akabe Cemresi’ne yedi taş atılır. Bu taşların atılma zamanı; Hanefilere göre, fecr-i sadıktan itibaren başlar, ikinci gün, fecr-i sadığa kadar devam eder. Bu zaman diliminde taşlar atılmazsa dem cezası gerekir.

İmam Ebû Yusuf ile İmam Muhammed'e göre, vaktinde atılamayan taşlar, bayramın 4. günü güneş batımına kadar kaza şeklinde atılabilir ve bundan dolayı ceza da gerekmez.

Şafiî ve Hanbelî mezheplerine göre, Akabe Cemresi'ne taş atma gece yarısından itibaren başlar, bayramın 4. günü güneşin batmasına kadar devam eder. Bu günlerde atılması gereken taşlar bayramın dördüncü günü güneş batımına kadar atılsa caiz olur, herhangi bir ceza da gerekmez.

Günümüzde izdihamdan dolayı bayram günlerinde Müzdelife'den Mina'ya Malikî mezhebinin görüşüne dayanılarak gece yarısından önce ya da sonra intikal yapılabildiği gibi, Mina'ya varıldığında şeytan taşlama için fecr-i sadığı beklemek yerine Şafiî ve Hanbelî mezheplerinin görüşü esas alınarak gece yarısından sonraki bir vakitte de yapılabilmektedir. Bundan dolayı hac yolcuları, kafilе başkanının yönlendirmesine göre uygun bir zamanda Akabe Cemresi'ne gider ve yedi taş atar.

Nohut büyüklüğündeki taşlar, sağ elin başparmağı ve işaret parmağı uçları ile tutulur, kol fazla kaldırılmadan ortadaki büyük sütuna isabet ettirecek şekilde fırlatılır.

Her bir taş fırlatılmadan önce

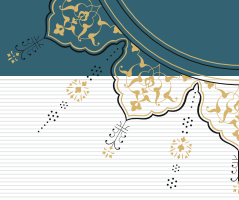
“بِسْمِ اللَّهِ اللَّهُ أَكْبَرُ رَغْمًا لِلشَّيْطَانِ وَحَزْبِهِ

“Allah’ın adıyla... Allah en büyüktür, şeytan ve taifesini kastederek taş atıyorum.” denilir. İlk gün diğer iki cemreye taş atılmaz.

Taş attıktan sonra Akabe Cemresi’nin yanında beklenmeksizin oradan uzaklaşılır. Duayı yürürken yapar. Akabe Cemresi’ne ilk taşın atılmasıyla telbiyeye son verilir.

Şeytan taşlama görevini sağlığı yerinde olan kimsenin bizzat kendisinin yapması gerekir. Hastalar vekalet ile attırabilirler.

14- Kurban Kesmek

Hac yolcuları, büyük şeytana atılan taşlardan sonra oteline intikal ederek istirahata çekilir.

Hac yolcularının kurbanları özel bir organizasyon ile vekâleten kesilmekte olup kurbanların kesildiği haberi kabile başkanlarına bildirilir.

Bu kesilen kurban; kıran ve temettu haccı yapanların kesmeleri gereken hedy kurbanıdır. Hedy kurbanı ile hacla ilgili adak ve ceza kurbanlarının Harem sınırları dışında kesilmesi geçerli olmaz. Şayet böyle bir şey yapılmışsa bu kurbanların Harem bölgesinde yeniden kesilmesi gerekir.

15- Tıraş Olup İhramdan Çıkmak

Peygamber Efendimiz veda haccında bayram sabahı Akabe Cemresi'ni taşıdıktan sonra Mina'ya dönmüş kurbanlarını kesmiş, sonra tıraş olmuştur. Aynı gün Kabe'ye gitmiş ziyaret tavafını yapmıştır.

Taş atma, kurban kesme ve tıraş olma menâsiki arasında Peygamber Efendimizin takip ettiği sıraya uymanın vâcib veya sünnet oluşu konusunda müctehitler farklı görüşler ortaya koymuşlardır.

Şeytan taşlama, kurban kesmeve tıraş olma görevleri arasında sıraya uymak cumhura göre sünnet, sadece Ebû Hanîfe'ye göre vaciptir. Günümüzde kurbanlar vekaleten kestirildiğinden bu üç görev arasındaki tertibe uyulması hacılarımız için meşakkate neden olmaktadır. Bu itibarla şeytan taşlama ve tıraş olma arasındaki sıraya uymak yeterlidir.

Büyük şeytanı taşıyan hac yolcusu, saç tıraşı olur veya saçını kısaltır ve böylece ihramdan çıkmış olur. Cinsel ilişki dışındaki diğer ihram yasakları sona erer. Bu duruma “Birinci Tehallül” denilir.

16- Ziyaret Tavafı

Ziyaret tavafının bayramın birinci, ikinci günü yada üçüncü günü güneş batımından önce yapılması uygun olur. Ancak mazereti sebebiyle bu günlerde yapamayanların ömürlerinin sonuna kadar yapabileceklerine yönelik müctehitlerin fetvası vardır.

Peygamberimiz ile birlikte hac yapan sahabeden, menâsikin tertibi ve yapılışıyla ilgili farklı uygulamalar olduğu bir vakıdır. Hz. Peygamber'in, şeytan taşlamadan ziyaret tavafını yapan ve kurban kesmeden tıraş olan kimselerin yaptıklarını onaylaması bunun bir örneğidir. (Buhârî, Eymân ve'n-Nüzur, 15. No: 6173.)

Hac yolcusu, bayramın birinci günü şeytan taşlama ve tıraş olma görevlerini yaptıktan sonra aynı gün imkân olursa, Mekke'ye intikal edip farz olan ziyaret tavafını yapar.

Umre tavafında da anlatıldığı gibi, Kabe'ye, Haceru'l - Esved'in hizasına gider ve 7 şavttan oluşan tavafını yapar. İmkan bulamazsa da diğer iki gün içerisinde yapmaya gayret eder.

Tavafa, *اللَّهُمَّ إِنِّي أُرِيدُ طَوَافَ الْحَجِّ فَيَسِّرْهُ لِي وَتَقَبَّلْهُ مِنِّي سَبْعَةَ أَشْوَاطٍ لِلَّهِ تَعَالَى*

“Allah’ım! Haccın tavafını yapmak istiyorum. Onu bana kolaylaştır ve onu kabul buyur” diye niyet eder. Tavafı daha önce tarif edildiği şekilde yapar.

17- Tavaf Namazı ve Haccın Sa’yi

Tavafın ardından, tavaf namazını –yukarıda tarif edildiği gibi- kılar ve - önceden yapılmamışsa- Safa tepesine gider ve

اللَّهُمَّ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَسْعَى مَا بَيْنَ الصَّمْعِيِّ وَالْمَرْوَةِ سَبْعَةَ أَشْوَاطٍ سَعْيِ الْحَجِّ لِلَّهِ تَعَالَى

“Allah’ım! Rızan için Safa ile Merve arasında haccın sa’yini yapmak istiyorum. Onu bana kolaylaştır ve onu kabul buyur“ diyerek niyet eder ve usulüne uygun olarak haccın sa’yini yapar. Bu şekilde “ikinci tehallül” de gerçekleşir ve cinsel yasaklar dahil bütün ihram yasakları sona erer.

18- Cemrelere Taş Atmak

Bayramın 2. ve 3. günleri zeval vaktinden sonra sırayla Küçük, Orta ve Büyük cemrelere yedişer taş atar. Küçük ve Orta cemrelere taş attıktan sonra uygun bir yere çekilerek dua eder.

Büyük Cemreye taş attıktan sonra dua etmez ve oradan hemen ayrılır.

Bu iki gün zevalden önce şeytan taşlama yapılmaz. Yapılmış ise zevalden sonra yeniden atılır.

Bundan sonra Mekke'den ayrılacakları güne kadar ibadet, tavaf, zikir, dua ve Kur'an okuma ile meşgul olurlar.

19- Veda Tavafı

Mekke'den ayrılmadan önce veda niyetiyle yapılan son tavafa, "Veda Tavafı" denir. Hac ve umreye dair bütün görevleri yerine getiren her hac yolcusu, Mekke'den ayrılmadan önce vedâ tavafı yapar.

Bir kimse veda tavafı yapamadan Mekke'den ayrılmak zorunda kalırsa ziyaret tavafından sonra nafil tavaf yapmış ise o nafil tavaf veda tavafı yerine geçer. Özel halleri sebebiyle veda tavafı yapamadan Mekke'den ayrılmak zorunda kalan kadınlar için ise herhangi bir ceza gerekmez.

Böylece hac görevi tamamlanmış olarak Medine üzerinden gelen hacılar memleketlerine, direk Mekke'ye gelen hacılar ise Medine'ye gider.

MEDİNE-İ MÜNEVERE

1- Hz. Peygamber'in Kabrini Ziyaret

Peygamber Efendimiz (sas); **“Kim hac yapar da ölümünden sonra kabrimi ziyaret ederse, beni hayatımda ziyaret etmiş gibi olur.”** (Beyhaki, V. 403.) buyurmuştur. Bu sebeple hac görevini yapmak üzere kutsal topraklara yolculuk yapan her bir hac yolcumuz, kabile uçuş programına göre hac öncesi veya sonrasında bu ziyareti de gerçekleştirir.

Peygamber Efendimiz'i (sas) ziyarete giden kimse, mescidini ziyaret etmeye niyet eder ve bununla Allah'ın rızasını kazanmayı amaçlar. Yolculuğu esnasında her zamankinden daha çok salat-ü selam getirir. Medine'ye yaklaşıp Mescid-i Nebi'yi ve civarını görünce salat-ü selamı daha da artırır ve dua eder.

Otele yerleştiğinde mümkünse gusül abdesti alır, temiz elbiseler giyer, güzel koku sürer.

Kabile başkanı ve din görevlisi hocalarımız nezaretinde toplu halde Mescid-i Nebevi'ye hareket edilir. Mescide ulaşıldığında dua edilir. Sağ adım önce atılarak tevazu ve saygı ile içeriye girilir. Kerahet vakti değilse iki rekât tahiyetü'l-mescid namazı kılınır.

Sonra sıraya geçerek kabri şerife doğru ilerlenir. Sanki Rasûlullah hayattaymış gibi kemal-i edeble hareket edilir ve duasının kabul edileceğini umarak:

“Allah’ın rahmeti ve selamı üzerine olsun ey Allah’ın Resülü,

Allah’ın rahmeti ve selamı üzerine olsun ey Allah’ın Habibi,

Allah’ın rahmeti ve selamı üzerine olsun ey alemlere rahmet olarak gönderilen” diye selam verir ve dua eder.

Kendisi vasıtasıyla Rasûlullah’a selam gönderilmiş ise;

“Ya Rasûlullah! Filanca kişinin sana selamı var, Allah katında kendisi için şefaathçi olmanı istiyor; ona ve bütün müslümanlara şefaath eyle” diye selamı iletir.

Peygamberimize (sas) sağlığında nasıl saygı göstermek gerekiyor idiyse, vefatından sonra da aynı şekilde saygılı davranmak gerekir. Onun mescidinde ve kabri şerifinin yanında yüksek sesle konuşulmaz, başkalarına rahatsızlık verilmez, kabrin yanına fazla yaklaşılmaz, duvarlarına el ve yüz sürülmez, sırt veya göğüs ile duvarlarına yaslanılmaz, etrafında tavaf edilmez.

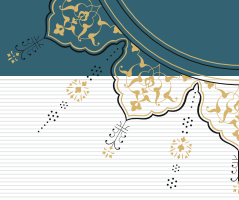
Dua, salât ve selamdan sonra, biraz ilerleyerek Hz. Ebubekir'e (r.a.)

“Allah’ın selamı üzerine olsun ey Allah Resülü’nün halifesi. Allah’ım ondan razı ol, derecesini yükselt, makamını mübarek kıl, mükafatını bol eyle.” diye selam verip dua edilir.

Ardından biraz daha ilerleyerek Hz. Ömer’e (r.a.)

“Allah’ın selamı üzerine olsun ey müminlerin emiri. Allah’ım ondan razı ol, derecesini yükselt, makamını mübarek kıl, mükafatını bol eyle.” diye selam verip dua edilir.

2- Ravza-i Mutahhara'da Namaz Kılmak

Hz.Peygamberin (sas) kabrinin (evinin) bulunduğu yer ile minber arasında kalan yere “Ravza-i Mutahhara” adı verilir. Bu alan hac yolcularımız için oldukça önemlidir. Çünkü Hz. Peygamber (sas):

“Evimle minberimin arası cennet bahçelerinden bir bahçedir, minberim de (Kevser) Havuzumun üzerindedir” (Buhârî, Fadlû's-Salâti Fî Mescid-i Mekka ve'l-Medîne, 1) buyurmuştur.

Bu açıdan her bir hac yolcumuz, yeşil halılarıyla diğer alanlardan ayrılan bu bölümde imkan dahilinde namaz kılmalıdır.

3- Hanımların Ravza Ziyareti

Kabe'deki uygulamadan farklı olarak Mescid-i Nebevi'de bayanların ve erkeklerin giriş kapıları birbirinden farklıdır. Hz. Peygamberi ziyaret etmek için hanımların bayanlara ayrılan bölümden yani 25 veya 29 nolu kapılardan içeri girmeleri gerekmektedir. Kapıdan içeri girmeden önce bayan Arap görevliler tarafından çanta ve üst-baş araması yapılır. Bu tedirginliğe neden olmamalıdır.

Ravza ziyareti; sabah, öğle ve akşam namazından sonra olmak üzere günde üç kez yapılabilmektedir. Mescidin Arap görevlileri Ravza ziyareti yapmak isteyen hac yolcularını ülkelerine göre farklı yerlerde oturturlar. Her bir ülke hacısı ayrı ayrı gruplar halinde ziyarete alınırlar. Bu esnada mescitte bulunan Diyanet İşleri Başkanlığı görevlilerinin de yönlendirme ve talimatlarına dikkat edilmelidir. Çok yaşlılar ve engelli arabasıyla ziyarete gelenler ayrı yerden içeriye alınırlar.

Peygamber Efendimizin (sas) huzurunda olduğunun şuuru ile hareket edilmeli, biran evvel Ravza'ya ulaşmak için koşturmacalara, birbirini incitecek davranışlara meydan verilmemelidir.

4- Medine Günlerinin Değerlendirilmesi

Ziyaret eden kimse, Medine'de kalındığı sürece bu mübarek beldenin azameti, İslamiyet açısından taşıdığı önem, Hz. Peygamberin (sas) hayatındaki yerini daima göz önünde bulundurur. Kainatın Efendisinin hicret yurdu olan bu topraklarda onun yaşadığı örnek hayatın hatırasını yaşamaya çalışır.

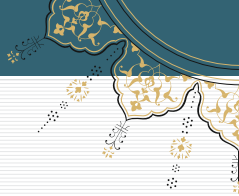
Mümkün mertebe beş vakit namazı Mescid-i Nebevi'de kılmaya çalışır, imkân oldukça oruç tutmaya gayret eder, bu müstehaptır. Her fırsatta tasaddukta bulunur.

Böyle bir fırsatın bir daha ele geçemeyeceği düşüncesi ve bilinci ile hareket eder.

Medine’de bulunan Uhud Şehitliği, Kuba Mescidi, Kibleteyn Mescidi, Yedi Mescitler, Baki Kabristanlığı vb. ziyaret yerlerini ziyaret eder.

Medine’den ayrılma vakti gelen ziyaretçi, bu mekanlara yeniden kavuşma ümidi ve niyazıyla Mescid-i Nebi’de iki rekat namaz kılar, buralara tekrar gelebilme ümidiyle dua eder.

Önemli Notlar
